

ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Багдікян Сусанна Вараздатівна

Старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Необхідною умовою ефективного функціонування закладів вищої освіти є порядок і умови формування їх фінансових ресурсів.

У світовій практиці сформувалися кілька основних підходів до організації державного фінансування вищої освіти.

Фінансування за видатками являється одним з підходів до організації державного фінансування вищої освіти, який передбачає, що бюджетні кошти надходять безпосередньо до вищого навчального закладу, а їх використання безпосередньо контролюється державою. Ступінь автономії навчального закладу зводиться до мінімуму.

Згідно з цим підходом бюджетування вищого навчального закладу здійснюється за допомогою використання лінійного бюджету, програмного бюджету або кошторису за видами діяльності.

Лінійний бюджет передбачає, що кошторис вищого навчального закладу розподіляється за типами витрат, а саме – витрати на заробітну плату, обладнання, обслуговування студентів, тощо.

Програмний бюджет передбачає, що кошторис вищого навчального закладу розподіляється згідно з центрами вартості, тобто між окремими факультетами або, в деяких випадках, навіть між окремими викладачами, які відповідають за програму.

Кошторис за видами діяльності, в свою чергу, передбачає, що виокремлюються витрати на навчання та на дослідницьку роботу студентів вищого навчального закладу.

Такий підхід до організації державного фінансування вищої освіти використовують, наприклад, в Канаді, Великій Британії, Франції, Японії, Швеції, Норвегії, Китаї, Нігерії, тощо.

Іншим підходом до організації державного фінансування вищої освіти являється фінансування за результатами, тобто виділення державних коштів залежить від результатів навчальної та науково-дослідної діяльності вищого навчального закладу, а саме:

- якості та обсягу наданих освітніх послуг;
- соціально-економічного ефекту від здобуття освіти: кар'єрного зростання випускників вищого навчального закладу, доходів, які вони отримують;

- задоволеності роботодавців якістю підготовки випускників, тощо.

Вищому навчальному закладу надано більше повноважень у фінансовому та адміністративному управлінні, але галузеве міністерство здійснює постійний моніторинг якості освіти.

Такий підхід до організації державного фінансування вищої освіти використовують, наприклад, в Данії, Фінляндії, Ізраїлі, Нідерландах, США, тощо.

Договірна форма фінансування освіти являється одним з демократичних підходів до організації державного фінансування вищої освіти. Сутність цього підходу полягає в досягненні компромісу в переговорах представників вищих навчальних закладів та освітнього міністерства або фінансових установ. Формування бюджету вищого навчального закладу, згідно з договірним фінансуванням, може відбуватися шляхом збільшення коштів порівняно з попереднім періодом відповідно до планів розвитку освітнього закладу, або за рахунок використання угод «адгос», зважаючи на політичну вагу в суспільстві представників даного навчального закладу, також практикується встановлення для кожного конкретного вищого навчального закладу фіксованого проценту від національного доходу, який встановлюється самим урядом.

Такий підхід до організації державного фінансування вищої освіти використовують, наприклад, в Бразилії, Аргентині, Індії, Греції, Італії, тощо.

Договірне фінансування вищої освіти фахівці не вважають ефективним через високу економічну невизначеність та залежність від зовнішніх впливів.

Фінансування вищої освіти в Україні здійснюється з використанням кошторисно-бюджетного методу.

Кошторисно-бюджетне фінансування - це метод безповоротного, безоплатного виділення грошових коштів на утримання установ, що перебувають на повному фінансуванні з бюджету, на основі відповідних фінансових планів - кошторисів бюджетних установ.

Складовими кошторису є загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією на виконання бюджетною установою основних функцій, та спеціальний фонд, що містить обсяг надходжень зі спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення відповідних видатків згідно з законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних із виконанням установою основних

функцій.

Фінансуючи освіту, держава не купує освітні послуги, а забезпечує діяльність свого структурного елемента, який безкоштовно виробляє освітні послуги для споживання частиною населення. Виділення державних коштів здійснюється відповідно до кількісних нормативних показників вищого навчального закладу і не пов'язане з якісною стороною навчального процесу.

Досі, основним джерелом фінансування вітчизняної освіти на сучасному етапі залишаються державні ресурси. Але за рахунок їх обмеженості вони здатні задовольняти лише поточні потреби вищих навчальних закладів.

Одним з перспективних видів додаткових джерел фінансування вищих навчальних закладів може стати часткове фінансування закладів освіти підприємствами, організаціями, які зацікавлені в висококваліфікованих спеціалістах, тобто потенційних співробітниках. Проте роботодавці не готові інвестувати грошові кошти в вищі навчальні заклади без створення закладами освіти прозорих механізмів благодійності, тобто без гарантій високої якості підготовки студентів з боку навчальних закладів та без розробленого механізму направлення студентів на роботу після закінчення вищого навчального закладу саме на їх підприємства.

З метою стимулювання участі роботодавців у фінансуванні вищих навчальних закладів, підготовці та працевлаштуванні випускників вищого навчального закладу, науковці слушно пропонують: (1) звільнення підприємств та організацій від нарахування внесків на обов'язкове державне соціальне страхування на заробітну плату працівників – випускників вищих навчальних закладів, які працюють за фахом, протягом перших трьох років їхньої праці; (2) пільгове оподаткування суб'єктів господарювання, які надають бази для проходження практик студентів вищих навчальних закладів; (3) звільнення від оподаткування матеріально-технічних ресурсів, що передаються з балансів суб'єктів господарювання на баланси вищого навчального закладу.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОДЕЛЮВАННЯ В СУЧАСНОМУ БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Белінська Ольга Вікторівна

Кандидат економічних наук, доцент

Доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту